ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 22ας Νοεμβρίου 1977 *

Στην υπόθεση 43/77,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG της δικαστικής περιφέρειας της Αμβέρσας (πρωτοβάθμιο δικαστήριο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1961 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Industrial Diamond Supplies, εταιρίας περιορισμένης ευθύνης με έδρα την Αμβέρσα,

και

Luigi Riva, εμπορικού αντιπροσώπου με έδρα το Τορίνο,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 38 της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους H. Kutscher, πρόεδρο, M. Sørensen και G. Bosco, προέδρους τμήματος, A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe και A. Touffait, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Mayras
γραμματέας: A. Van Houtte

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

γενικός εισαγγελέας: G. REISCHL
γραμματέας: A. VAN HOUTTE

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

1 Με απόφαση της 7ης Απριλίου 1977, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 18 του ίδιου μήνα, το RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG (πρωτοβάθμιο δικαστήριο) της Αμβέρσας, υπέβαλε στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 3 και το άρθρο 3, παράγραφος 2 του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971, δύο ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της φράσεως «τακτικό ένδικο μέσο» που χρησιμοποιείται στα άρθρα 30 και 38 της Συμβάσεως για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 (καλούμενη στο εξής: η Σύμβαση).

2 Από το φάκελο της υποθέσεως προκύπτει ότι η εταιρία INDUSTRIAL DIAMONDS SUPPLIES, εναγουσα στην κύρια δίκη, με έδρα την Αμβέρσα, υποχρεώθηκε από το TRIBUNALE CIVILE E PENALE (δικαστήριο αστικών και ποινικών υποθέσεων) του Τορίνου να καταβάλει στον LUIGI RIVA, εναγόμενο στην κύρια δίκη, εμπορικό αντιπρόσωπο κατοικούντα στο Τορίνο, το ποσό των 53 052 980 λιρετών, για προμήθειες οφειλόμενες από την ενάγουσα εταιρία στον εναγόμενο στο πλαίσιο υφιστάμενων μεταξύ των διαδίκων εμπορικών σχέσεων, πλέον τόκων και δικαστικών εξόδων.

3 Η απόφαση, που εκδόθηκε στις 23 Σεπτεμβρίου 1976 από το Δικαστήριο του Τορίνου, κατόπιν εφέσεως επί αποφάσεως του PRETORE της ίδιας πόλης, είναι επί του παρόντος εκτελεστή.

4 Στις 25 Νοεμβρίου 1976, ο RIVA πέτυχε, από το δικαστήριο της Αμβέρσας, απόφαση επιτρέπουσα την εκτέλεση στο Βέλγιο της αποφάσεως του Δικαστηρίου του Τορίνου, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 31 επ. της Συμβάσεως.

5 Στις 15 Δεκεμβρίου 1976, η INDUSTRIAL DIAMOND SUPPLIES προσέφυγε, ενώπιον του δικαστηρίου της Αμβέρσας, κατά της επιτρέπουσας την εκτέλεση αποφάσεως δυνάμει των άρθρων 36 και 37 της Συμβάσεως.

6 Στις 27 Δεκεμβρίου 1976, η INDUSTRIAL DIAMOND SUPPLIES άσκησε αναίρεση ενώπιον του CORTE SUPREMA DI CASSAZIONE (Ιταλικού Ακυρωτικού) κατά της αποφάσεως που εκδόθηκε επί εφέσεως από το δικαστήριο του Τορίνου.

7 Δεν αμφισβητείται ότι η άσκηση του εν λόγω ενδίκου μέσου δεν έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή της εκτελεστότητας της αποφάσεως που εξέδωσε το δικαστήριο του Τορίνου.

8 Δεν αμφισβητείται επίσης ότι η INDUSTRIAL DIAMOND SUPPLIES δεν ζήτησε στην Ιταλία την αναστολή της εκτελέσεως.

9 Η INDUSTRIAL DIAMOND SUPPLIES ζήτησε από το δικαστήριο της Αμβέρσας, κυρίως, να αναστείλει τη διαδικασία περί της εκτελέσεως της αποφάσεως του δικαστηρίου του Τορίνου μέχρις εκδόσεως οριστικής αποφάσεως μεταξύ των διαδίκων στην Ιταλία.

10 Προκειμένου να αποφανθεί επί του αιτήματος αυτού, το δικαστήριο της Αμβέρσας υπέβαλε στο Δικαστήριο τα δύο ακόλουθα ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 38 της Συμβάσεως:

«1) Ποια είναι τα "τακτικά" ένδικα μέσα που αναφέρονται στα άρθρα 30 και 38 της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 ή, με άλλα λόγια, σε ποιες αποφάσεις εφαρμόζονται τα άρθρα 30 και 38 της Συμβάσεως ή

2) Πρέπει η φύση του ενδίκου μέσου που ασκήθηκε κατ' αποφάσεως εντός του κράτους όπου αυτή εκδόθηκε να προσδιοριστεί αποκλειστικά κατά το δίκαιο του κράτους αυτού;»

11 Με τα ερωτήματα αυτά ερωτάται στην ουσία αν η φράση «τακτικό ένδικο μέσο», που χρησιμοποιείται στα άρθρα 30 και 38 της Συμβάσεως, πρέπει να νοηθεί ως παραπομπή στο εθνικό δίκαιο ή ως αυτοτελής έννοια, της οποίας η ερμηνεία πρέπει να αναζητηθεί στο πλαίσιο της ίδιας της Συμβάσεως.

12 Στη δεύτερη περίπτωση, με τα ερωτήματα του δικαστηρίου ερωτάται ποια είναι η έννοια της εκφράσεως αυτής στο πλαίσιο της Συμβάσεως.

13 Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διατυπώθηκε η γνώμη ότι το άρθρο 30 της Συμβάσεως, που αφορά την αναγνώριση και όχι την εκτέλεση αποφάσεων, δεν

έχει σχέση με την υπό κρίση διαφορά και ότι η ζητηθείσα ερμηνεία αφορά μόνο την έννοια της εκφράσεως «τακτικό ένδικο μέσο» στο πλαίσιο του άρθρου 38, που αφορά την εκτέλεση.

14 Δεν υπάρχει ανάγκη να εξεταστεί το ερώτημα αυτό, πολύ περισσότερο διότι ο σύνδεσμος των διατάξεων που αποτελούν τον τίτλο III της Συμβάσεως απαιτεί ομοιότητα ερμηνείας της εν λόγω φράσεως στα δύο αναφερόμενα άρθρα.

Ο χαρακτήρας της εκφράσεως «τακτικό ένδικο μέσο» ως παραπομπή στο εθνικό δίκαιο ή ως αυτοτελής έννοια

15 Κατά το άρθρο 30 της Συμβάσεως, «το δικαστήριο συμβαλλόμενου κράτους, ενώπιον του οποίου ζητείται η αναγνώριση αποφάσεως που εκδόθηκε σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, μπορεί να αναστείλει τη διαδικασία, αν η απόφαση αυτή έχει προσβληθεί με τακτικό ένδικο μέσο».

16 Κατά το άρθρο 38, πρώτη παράγραφος, «το δικαστήριο στο οποίο ασκείται η προσφυγή μπορεί, με αίτηση του προσφεύγοντος μέρους, να αναστείλει τη διαδικασία, αν κατά της αλλοδαπής αποφάσεως έχει ασκηθεί στο κράτος προελεύσεως τακτικό ένδικο μέσο ή αν η προθεσμία για την άσκησή του δεν έχει ακόμη εκπνεύσει· στην τελευταία περίπτωση το δικαστήριο μπορεί να τάξει προθεσμία για την άσκηση του ένδικου αυτού μέσου».

17 Κατά την INDUSTRIAL DIAMOND SUPPLIES, κάθε ένδικο μέσο, θεωρούμενο ως τακτικό ένδικο μέσο στο συμβαλλόμενο κράτος εντός του οποίου εκδόθηκε η απόφαση της οποίας ζητείται η αναγνώριση ή η εκτέλεση, πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «τακτικό ένδικο μέσο» κατά την έννοια των προαναφερθεισών διατάξεων.

18 Κατά το δίκαιο της Ιταλικής Δημοκρατίας που είναι το κράτος προελεύσεως της εν λόγω αποφάσεως, δεν χωρεί αμφιβολία ότι η αναίρεση πρέπει πράγματι να θεωρηθεί ως τακτικό ένδικο μέσο.

19 Η άποψη αυτή υποστηρίζεται από την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και την Επιτροπή, οι οποίες συμφωνούν στο ότι η φύση ενός ενδίκου μέσου πρέπει να προδιορίζεται, από πλευράς διατάξεων των άρθρων 30 και 38, με παραπομπή στο εθνικό δίκαιο του συμβαλλόμενου κράτους όπου εκδόθηκε η αρχική απόφαση.

20 Ο RIVA, χωρίς να αμφισβητεί το γεγονός ότι στην Ιταλία η αναίρεση θεωρείται ως τακτικό ένδικο μέσο, φρονεί ότι, εν πάση περιπτώσει, μια απόφαση που είναι εκτελεστή στην Ιταλία πρέπει να θεωρείται επίσης εκτελεστή στο Βέλγιο, εφόσον η εκτελεστότητά της δεν έχει ανασταλεί στο κράτος προελεύσεως.

21 Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η Κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας διατύπωσε τη γνώμη ότι η έκφραση «τακτικό ένδικο μέσο» στα άρθρα 30 και 38 πρέπει να ερμηνευτεί στο πλαίσιο της ίδιας της Συμβάσεως, ασχέτως του χαρακτηρισμού των ένδικων μέσων στον οποίο προβαίνει το εθνικό δίκαιο του κράτους προελεύσεως.

22 Όπως προκύπτει από σύγκριση των νομικών εννοιών των διαφόρων κρατών μελών της Κοινότητας, καίτοι σε μερικά κράτη η διάκριση μεταξύ «τακτικών» και «εκτάκτων» ενδίκων μέσων βασίζεται στον ίδιο το νόμο, σε άλλα νομικά συστήματα πρόκειται για κατάταξη που γίνεται κυρίως ή μάλλον αμιγώς από τους συγγραφείς, ενώ σε μια τρίτη ομάδα κρατών η διάκριση αυτή είναι εντελώς άγνωστη.

23 Αποδείχτηκε επιπλέον ότι, στα νομικά συστήματα όπου γίνεται δεκτή η διάκριση μεταξύ τακτικών και εκτάκτων ενδίκων μέσων από τη νομοθεσία ή τους συγγραφείς, ο χαρακτηρισμός των διαφόρων ενδίκων μέσων, ενόψει της διατάξεως αυτής, δίδει αφορμή σε ποικίλλουσες κατατάξεις.

24 Προκύπτει επομένως ότι μια ερμηνεία της έννοιας του «τακτικού ενδίκου μέσου» με παραπομπή στο εθνικό νομικό σύστημα — είτε πρόκειται για το νομικό σύστημα του κράτους προελεύσεως είτε για το του κράτους αναγνωρίσεως ή εκτελέσεως — συνεπάγεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, την αδυναμία χαρακτηρισμού ενός συγκεκριμένου ένδικου μέσου με τον απαιτούμενο βαθμό βεβαιότητας ενόψει των άρθρων 30 και 38 της Συμβάσεως.

25 Επιπλέον, παραπομπή σε συγκεκριμένο εθνικό νομικό σύστημα συνεπάγεται την υποχρέωση, για το δικαστή που καλείται να αποφανθεί δυνάμει των άρθρων 30 και 38 της Συμβάσεως, να προβεί ενδεχομένως σε αντιφατικούς χαρακτηρισμούς ενδίκων μέσων του ίδιου τύπου, αναλόγως του αν αυτά ανήκουν στην έννομη τάξη του ενός ή του άλλου των συμβαλλομένων κρατών.

26 Η εφαρμογή αυτού του κριτηρίου ερμηνείας θα είχε επομένως ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ακόμη μεγαλύτερης νομικής ανασφάλειας, ενώ το άρθρο 38 επιβάλλει στο δικαστήριο από το οποίο ζητείται η εκτέλεση της αποφάσεως να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τα ένδικα μέσα που έχουν ασκηθεί αλλά και τα δυνάμενα να ασκηθούν εντός καθορισμένων προθεσμιών.

27 Από τις σκέψεις αυτές έπεται ότι η ερμηνεία της έννοιας του «τακτικού ενδίκου μέσου» μπορεί να αναζητηθεί λυσιτελώς μόνο στο πλαίσιο της ίδιας της Συμβάσεως.

28 Επομένως, στο εθνικό δικαστήριο προσήκει η απάντηση ότι η έκφραση «τακτικό ένδικο μέσο», κατά την έννοια των άρθρων 30 και 38 της Συμβάσεως, πρέπει να προσδιοριστεί αποκλειστικά εντός του πλαισίου του συστήματος της ίδιας της Συμβάσεως και όχι σύμφωνα με το δίκαιο είτε του κράτους προελεύσεως της αποφάσεως είτε του κράτους όπου ζητείται η αναγνώριση ή η εκτέλεση.

Ως προς την έννοια της εκφράσεως «τακτικό ένδικο μέσο» στο πλαίσιο της Συμβάσεως

29 Η έννοια της εκφράσεως «τακτικό ένδικο μέσο» μπορεί να συναχθεί από την ίδια την οικονομία των άρθρων 30 και 38 και τη λειτουργία τους στο σύστημα της Συμβάσεως.

30 Μολονότι η Σύμβαση, στο σύνολό της, σκοπό έχει να εξασφαλίζει την ταχεία εκτέλεση των αποφάσεων με ελάχιστες διατυπώσεις, όταν αυτές είναι εκτελεστές στο κράτος προελεύσεως, τα άρθρα 30 και 38 αποσκοπούν ειδικά στο να εμποδίζεται η υποχρεωτική αναγνώριση ή εκτέλεση των αποφάσεων σε άλλα συμβαλλόμενα κράτη όταν υπάρχει δυνατότητα ακυρώσεως ή τροποποιήσεώς τους στο κράτος προελεύσεως.

31 Προς τούτο, τα άρθρα 30 και 38 επιφυλάσσουν στο δικαστήριο που επιλαμβάνεται, αντίστοιχα, αιτήσεως αναγνωρίσεως ή ενδίκου μέσου κατά αποφάσεως επιτρέπουσας την εκτέλεση, ιδίως τη δυνατότητα να αναστέλλουν τη διαδικασία όταν, στο κράτος προελεύσεως, έχει προσβληθεί η απόφαση ή μπορεί να προσβληθεί εντός καθορισμένων προθεσμιών.

32 Σύμφωνα με τη Σύμβαση, το δικαστήριο από το οποίο ζητείται η αναγνώριση ή η εκτέλεση δεν υποχρεούται να αναστείλει τη διαδικασία, αλλ' απλώς και μόνο έχει την προς τούτο διακριτική ευχέρεια.

33 Το γεγονός αυτό προϋποθέτει μια αρκετά ευρεία ερμηνεία της εννοίας του «τακτικού ενδίκου μέσου», ώστε να μπορεί το δικαστήριο αυτό να επιφυλάσσει την απόφασή του κάθε φορά που μπορεί να ανακύψει εύλογη αμφιβολία όσον αφορά την τύχη της αποφάσεως στο κράτος προελεύσεως.

34 Με την εφαρμογή μόνο του κριτηρίου αυτού, μπορεί να κριθεί η έκβαση αιτήσεως αναγνωρίσεως ή εκτελέσεως βάσει αποφάσεως η οποία αποτελεί στο κράτος προελεύσεως, επί του παρόντος, αντικείμενο ενδίκου μέσου δυναμένου να οδηγήσει στην ακύρωση ή την τροποποίηση της εν λόγω αποφάσεως.

35 Ένα δικαστήριο μπορεί να υποχρεωθεί να προβεί σε μια πιο δυσχερή εκτίμηση κάθε φορά που επιλαμβάνεται αιτήσεως αναστολής υποβαλλόμενης δυνάμει του άρθρου 38 της Συμβάσεως, καθόν χρόνο, στο κράτος προελεύσεως, δεν έχουν ακόμη εκπνεύσει οι προθεσμίες ασκήσεως ενδίκων μέσων.

36 Στην περίπτωση αυτή, πέραν του κριτηρίου που βασίζεται στο δυνατό αποτέλεσμα ενός ενδίκου μέσου, πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψη όλα τα κρίσιμα στοιχεία που απορρέουν από τη φύση και τους τρόπους εφαρμογής των ενδίκων μέσων για τα οποία πρόκειται.

37 Θεωρούμενη στην προοπτική αυτή, η έκφραση «τακτικό ένδικο μέσο» πρέπει να νοηθεί ως σημαίνουσα κάθε ένδικο μέσο το οποίο αποτελεί τμήμα της κανονικής πορείας μιας ένδικης διαφοράς και το οποίο, αυτό καθαυτό, αποτελεί μια διαδικαστική εξέλιξη την οποία κάθε διάδικος πρέπει ευλόγως να αναμένει.

38 Πρέπει να θεωρηθεί ότι συνιστά τέτοια εξέλιξη κάθε ένδικο μέσο συνδεόμενο από το νόμο με συγκεκριμένη προθεσμία, η οποία αρχίζει να τρέχει δυνάμει της ίδιας της απόφασης της οποίας ζητείται η εκτέλεση.

39 Κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατό να θεωρηθούν ως «τακτικά ένδικα ιδίως μέσα», κατά την έννοια των άρθρων 30 και 38 της Συμβάσεως, ιδίως τα ένδικα μέσα που εξαρτώνται είτε από γεγονότα τα οποία είναι απρόβλεπτα κατά τη στιγμή της αρχικής απόφασης είτε από ενέργειες προσώπων ασχέτων προς την ένδικη διαφορά, τα οποία δεν δεσμεύονται από την προθεσμία ασκήσεως ενδίκου μέσου που αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία της αρχικής απόφασης.

40 Εναπόκειται στο δικαστήριο που επιλαμβάνεται αιτήσεως δυνάμει του άρθρου 36, σε ημερομηνία κατά την οποία, στο κράτος προελεύσεως, δεν έχουν ακόμα εκπνεύσει οι προθεσμίες ασκήσεως ενδίκων μέσων, να ασκήσει τη σχετική εξουσία εκτιμήσεώς του.

41 Αυτή η ελευθερία εκτιμήσεως είναι σιωπηρή εντός του μηχανισμού του άρθρου 38, το οποίο παρέχει στο δικαστήριο, από το οποίο ζητείται η αναγνώριση εκτελεστότητας της αποφάσεως, την εξουσία να φτάσει στο διάδικο που αντιτίθε-

ται στην εκτέλεση — μολονότι αυτός δεν έχει ακόμα επωφεληθεί της δυνατότητας ασκήσεως ενδίκου μέσου στο κράτος προελεύσεως — προθεσμία προς άσκηση του ενδίκου του μέσου.

42 Επομένως, προσήκει η απάντηση ότι, κατά την έννοια των άρθρων 30 και 38 της Συμβάσεως, συνιστά «τακτικό ένδικο μέσο», ασκούμενο ή δυνάμενο να ασκηθεί κατ' αλλοδαπής αποφάσεως, κάθε ένδικο μέσο που μπορεί να επιφέρει την ακύρωση ή την τροποποίηση της αποφάσεως που αποτελεί το αντικείμενο της διαδικασίας αναγνωρίσεως ή εκτελέσεως κατά τη Σύμβαση και του οποίου η άσκηση συνδέεται, στο κράτος προελεύσεως, με προθεσμία που προσδιορίζεται από το νόμο και αρχίζει να τρέχει δυνάμει της ίδιας αυτής απόφασης.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG της δικαστικής περιφέρειας της Αμβέρσας με απόφαση της 7ης Απριλίου 1977, αποφαίνεται:

1) Η έκφραση «τακτικό ένδικο μέσο», κατά την έννοια των άρθρων 30 και 38 της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, πρέπει να προσδιοριστεί αποκλειστικά εντός του πλαισίου του συστήματος της ίδιας της Συμβάσεως και όχι σύμφωνα με το δίκαιο είτε του κράτους προελεύσεως της αποφάσεως είτε του κράτους όπου ζητείται η αναγνώριση ή η εκτέλεση.

2) Κατά την έννοια των άρθρων 30 και 38 της Συμβάσεως, συνιστά «τακτικό ένδικο μέσο», ασκούμενο ή δυνάμενο να ασκηθεί κατ' αλλοδαπής αποφάσεως, κάθε ένδικο μέσο που μπορεί να επιφέρει την ακύρωση ή την τροποποίηση της αποφάσεως που αποτελεί το αντικείμενο της διαδικασίας αναγνωρίσεως ή εκτελέσεως κατά τη Σύμβαση και του οποίου η άσκηση συνδέεται, στο κράτος προελεύσεως, με προθεσμία που προσδιορίζεται από το νόμο και αρχίζει να τρέχει δυνάμει της ίδιας αυτής απόφασης.

Κρίθηκε από το Δικαστήριο στο Λουξεμβούργο στις 22 Νοεμβρίου 1977.

Kutscher Sørensen Bosco Donner Mertens de Wilmars

Pescatore Mackenzie Stuart O'Keeffe Touffait

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Νοεμβρίου 1977.

Ο γραμματέας
A. Van Houtte

Ο Πρόεδρος
A. Kutscher